

ШУПТУ СОҢГУЛДАЖЕ, ЭРГИМ СОҢГУКЧУЛАР!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 139 (9513) | Воскресенье, июнь 16, 1974 чыл | 1974 чылда үндүзлөттүнген | Өртүз 2 коп.

БУЗУЛБАС БЛОКТУҢ КАНДИДАТТАРЫ ДЭЭШ

Бөгүн бүгү улустуң байырамы, чурттуң өрге-чагыргазының дээди органы — ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң соңгулда хуну. Калбак делгем чурттуң өске бүгү черлеринде шыккан, Совет Тываның хоорайларында болгаш суурларында каастан шиметтинген агитпункттарның эжиктери эрткенде алдым шыкта-ла делгем-биле ажиттыңган.

Кызылдың, Хову-Аксының ажылычы, Ак-Довурак хоорайның тулажылары, Монгуш-Тайганың болгаш Өвүрүң Бай-Тайганың, Эрзиниң малчылары, Каа-Хемниң, Бия-Хемниң, Тадыштың, Чөөн-Хемчиктиң тараажылары, Ыраккы Тожунуң, Тер-Хөдүү агчы-ижилиери болгаш соңгуур назымат өске-даа бүгү соңгуулар сагыш-сеткилин бедик көдүрүшүшүз-бисе соңгулда уастоктарыңа чедип келсин, хамаатың хузаагезин төлөтүп күтүссин турар. Олар коммунисттерин болгаш партия кезижүү эвстериң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш боттарыңды бадылашыңың чагыс ар-сеткилдиг берип турар. Ажыл шын, эрес-маадыр совет уаус аас-кежиктиң коммунисттер дашта хүне чүткүдүзүз бургунаарлашсаң, ленинчи чагыларга шыкмың, тайбың база аас-кежин болгаш Төрүн чуртунуң улам ийди чекетелиңкини дээш моюң соңгуар-даа улам күнениңкиңиз ажылдарыңа доо шийтириңиз база катан элгерилеп турар.

СЭКП Топ Комитетиниң бүгү соңгуучуларга, Совет Эвилелиниң хамаатыларыңа соңгулда мурунуң Кызыл хоорайларың болгаш көдөңнүң бүгү ажыла-ишчилериниң күш-ажылы болгаш политиктиң көдүрүшүңүң хаймыктырган. Политиктиң чугула оа документте чурттуң өрге-чагыргазының дээди органыңа эртен соңгуулаан бо соңгуулаа чедир СЭКП-ниң XXIV съездиниң шийтирерин ботандырар талазы-биле төгүдүт чедикшиңерин бүзүрелиң-биле көргүзүшкү, чөөкү чылдарда чедип алыр соругдарың, кол-кол угландышыңарың тодарткан. Бистид тургузукчу ажыл-херектериниң дугайында хой-хой сан чургайлардан чагыс чиктиң маңа көргүзүз. Чижээ, эртен дөрт чылдарың дүргүзүңа бистид чуртка үктүрүңүң улау-тулук 1600 бугурагезлериң түдүп, аягыңа чедип келсин.

Шаккы хөгжүдүңүң көкү чиктерин Советтер чуртуң күч амык ишчилериниң болгаш удустарыңың найырамың улау өг-бүдөңдө бистид төрөн Тываыстан база хой-биле көргүзүп болур. Чурттуң акы-дуңма удустарың төгүтүмс дулазыңың, социалыктуң улау күрүңнүң индустриалдык күчүңүң ачында Тыва кыска хузаада бурунгаар улау базымың кылган. Сөөлүг чылдарда республиканың бүдүрүкчү күштерин хөгжүдүр, тоску беш чыл планың күсүдүр талазы-биле аажок улау ажалдар кылдыңган. Улетур болган капитал тууду шаккы хөгжээ. Биланыңа эртен соңгуулаан бээр «Тыва кобальт» комбинаты, Териг-Хаяның мөңгүн-суу бүдүрүлгезин, Кызылда даараныла болгаш «Тудук кезектери» комбинаттары, республика эмнегезиниң комплексин, Ак-Довуракта даг-дүгүн үрүмкөткөн сортар комплексти болгаш мун-мун дөрбөлчөн метр шөлдүг чурттаган чык-чаа бажыңарың база амдылар-култураның өске-даа эржек чугула туудуңар аягылаңа кирген. Улетур бүдүрүлгезиниң хемээли чыл бүрү өзүн келген. Сөөлүг түң чылда планда ажыр он ийи миллион ажыг рубльдиң продукцияңың сабырган.

Тываның колхозтарыңың болгаш совхозтарыңың экономика улам бижимин, эвтин, сүтүң болгаш дүңгүң чылда ортуңа бүдүрүлдөң дөрт чыл дүргүзүңа дыкма өскөн. Чижээ, оа үениң дүргүзүңа элч бүдүрүң 9,7 хуу, дүк — 16,1 хуу көвүдөн. Тарааның чылда ортуңа бүдүрүлгезин дөрт чыл дүргүзүңа 5,5 хуу өскөн. Чүткө чагыс эркен чылды республикага көдөз ажыл-агыйыңың ишти продукцияңың хемчээли 84 миллион рубль болган. Оң-биле чергелештир бисте културга, эртем болгаш уран чүра улам сайырап, Тываның булуң бүрүндө аас-кежикти амдылар чекетелиң, болган турар. Шаңда феодалдык Тываның үезинде эрге шөдөз чок, дарыялар бажыңарың чоран тыва арат киян ам мынчаар чоргаар ырап чоруур:

...Хойлуларда Совет чурттуң Хойлузу дег Хостуг шының, ыңдыг хойлуу кайда-даа чок. Дээди шының хойлузу мактан ыраан Делегейде мен дег чоргаар хамааты чок.

Республиканың экономикаыңың болгаш културазыңың хөгжүдөңдө чедикшиңерин болгаш соңгулда хүнүңе уткуштур калбарган чарыштың түрүңдө чедип алдыңган чүдүдериң ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң депутаттары кандидаттары-биле соңгулда мурунуң ужуражышыңың хурдаларыңа ажылы чонаар сеткя ханышыңың чугаалап, оң-биле кады ол чедикшиңерин улам бижылга, тоску беш чылдың тодарадыкыңың чылдыңа чык-чаа бедиктерин чедип алдыңга доо шийтириңиз илгерилеп турганар. Бүгү чурттагыш шыккан, Совет Тываның ажылы чонаары ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң депутаттары бүгү улустуң кандалады СЭКП ТК-ның Чыңгач секретары эш Л. И. Брежневтиң соңгуучулар-биле соңгулда бүдүрүлгезин ужуражышкың хурдалыңа чыныгылаңа чугаазың аажок улау соңгуурга-биле таныш, мында айттыңган чүдүлериң болгаш түрүңдөңүң бүрүн долузу-биле чүдүлүгүңүң, моюң — сонгаар чорудар ажылаңың программаны кылдыр хуралдан алган. Партияның айтканы социал хемчегериниң калбак программаны ботандыраар талазы, бүдүрүлгезин хөгжүдөңүң, ленинниң байлаң көвүдөңүң база хузаагезиңа күш-ажылың коллектив түрүгү, ажыл-ишч бүрүгү боттарыңың салымшыңың улагы-тыңарың эржек чугула.

Коммунисттерин болгаш партия кезижүү эвстериң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш бадылашыңың бербишаан, Совет Тываның ажылы чонаары Коммунисттер партияның база Совет чарыктың ишти болгаш даягыкы политиканың ишин-биле чүдүлүгүңүң, ол мерген угааның политиканың хажык чокка уауртула болдуруң, ботандырыңа белини бүзүрелиң-биле бадмыктың турар. Соңгулда бүрүндө-ле партияның көдүрүң үндүргөн лозунуң, депутатка кандидаттарга соңгуучуларың чагыларын боттуң амдылар болу бээр дег, ам база-ла олар мынчаар боттар дээрине ажыл-ишч бүрүзү ханы бүзүрелиң илгерилеп турар.

ССРЭ-ниң хой национал удустарыңың өг-бүдөңдө эки тура-биле каттыжал киргениңден бээр 30 чыл оюң бол чымыл демдегээр Совет Тываның соңгуучулары чурттуң өске бүгү хамаатылары шыккан, Төрүн чурттуң экономикаың болгаш камгала куузуң бижылгаары, оюң улам ийди чекетелиңкиниң дээш, бүгү совет удустарыңың акы-дуңмашкы овиелени улам бижылгаары, чагай аас-кежин дээш бөгүн чагыс ар-сеткилдиг бадылар дээрине чигиниң турбас. Оң-биле кады олар Төрүн чурттуң эң төлөпиг оолдары, кыстары — ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң депутаттары кандидаттар дээш бадылашыңың берип, боттарыңың хамааты хүндүдүгү элгерилеп күсүдериң чугаагың.

ШУПТУ СОҢГУЛДАЖЕ, ЭРГИМ ЭШТЕР!

Коммунист партияның удуртулазы биле, марксизм-ленинизмниң тугунуң адаа биле коммунизмниң тилгезинче, бурнгаар!

(СЭКП ТК-ның соңгууда журтунуң Кызылыңың).

1974: Беш чылдың тодарадыкчы чылы

КОМБАЙННАРНЫ СЕПТЕП ДООСКАН

«Алтан-Маадыр» совхозтун Бора-Тайга садырынын механизаторлары тоску беш чылдың тодарадыкчы дөрткү чылының чакы хову ажылдарың шалыкың дооскаш, ам келир күстүң дүжүдүн ажап азыр техниканың септелгезин кирген. Механизаторлар оа ажылды-даа дүргөй болгаш шыварыг кылдыр кылып турар. Биланыңа ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң соңгулда-биле холбашкан күш-ажылың элчеге кирип ажылдааны бо херекке улау илгиги берген.

Совет Тываның 30 чыл оюңга таланттыг белек-биле ужуражыр дээш чарышпышаан, механизаторлар салдыра 7 комбайның септелгезин июльнуң эгезинде-ле шыварыг кылдыр бүрүн дооскан. Септеттиңгер Чөөн-Хемчик район. Х. НОРБУ.

комбайннарны ам чыскаалдыр тургузукчулар каан. Бүчүлүг хову корабалери чаз дүжүтүң ажап алышыңың эгелээрин маңап турар.

Септекилерини күш-ажылы шын организаастаан, оларын ортуңуңа социалык чарышты калбарган чорук ажылдык бедик шынарарыг, дүргөй бүдүрүлгезин илгиги берген.

Тус-тус механизаторлардан Сарыглар Далаа ийи комбайны хамыкты мурнай септеп дооскаш, чарышты тилгекчи болган. Олар Хүдөр-оол биле Монгуш Сүүр-оол олар боттарының комбайннарны септеп дооскаш, өске эштеринге база дуулашкан.

ЭРТКЕН ЧЫЛГУЗЫНДАН БЕДИК

Бий-Хем районда «Кызыл тараачын» совхозтун Туран сүт-бараан ферманыңың кол-дөктивни (эргелекчи Д. С. Доронин) сүтүгү бадарының болгаш күрүңе сүдүрениң талазы-биле эртен чылдың депнелиңди бедик көргүзүдүгү ажалдап турар.

Ону илгиги санаар херекчилер: ферма 1973 чылды беш айларында 533 тонна сүтүгү бүдүргөн болза, бо чылы 548,7 тонна чедирген. Эртен чылдың беш айларында бир саар илгекти 1055 кг сүт алган турган, бо чылы 1078 кг сүтүгү алган.

1973 чылдың 5 айларында сүтүгүң ишти саалады 835 тонна турганмын да чылың 849 тонна чедкен, азы 14,7 тонна сүт немешкен. Күрүңе саткан сүт 624 тонна турганмын да 677 тонна чедир белек. Сүтүгү бадарының 74,5 күтүгү 79,7 хуу кылдыр өскөн. Саанчы Т. Матина бо чылдың беш айларында бир илгек оналгаш 1537 кг, И. Седяпей — 1282 кг, Л. Романова — 1254 кг сүтүгү тустузуңа сагаш, чарыштың тилгекчилери болганар.

С. ТАМБА.

ДЕЛЕГАТТАР-БИЛЕ УЖУРАЖЫЛГА

«Тыва тууду» трезиниң клубуңа ВЛКСМ-ниң XVII съездиниң делегаттары, ВЛКСМ Тыва обкомунуң бирги секретары А. А. Ромашов болган. А. А. Ромашов болган. А. А. Ромашов болган.

Тресте партком секретары В. К. Газак совет соңгулда системаның дугайында анык соңгукчуларга чугаалап берген.

ВЛКСМ ТК-ның кезижүүүгө кандидат, комсомол обкомунуң бирги секретары А. А. Ромашов сөс алган, съездиниң ажылының дугайында болгаш оң шийтирелерин амдыларга ботандыраар талазы-биле соругларга доктааган.

Ужуражылга кезээде бригадир А. И. Ельшова, № 48 тууду эргелегиде комсомол аге организаацияны секретары В. Демашов болган өскелер-даа чүве чугаалаан. А. БЕГЗИН-ОЛ.

ЭРГЕМ УЛУГ

Ала-чуртка харам чокка Ачы-күжүм үндүргештиң. Садымыңа дымтаар мен — Сагын амы хамааты мен. Дээди эртем негизме-даа, Делшпегден соңнаас дээш, Билым немеп өөренир мен — Билезим чок хамааты мен.

Хойнуң херэң эки кылчып, Хөгжүдөңиң шалыкчыткыш, Харымыңа шынардыр мен — Хамаатың хамааты мен. Соңгуур болган соңгууттар, Соңгууларым чедип алыр, Эргим чоңум шычы огуу — Эргем улау хамааты мен. О. СУМАКПИТ.

Кызыл хоорай Сөвединиң депутаттарыңа

Кызыл хоорай Сөвединиң XIV чымызыңа чедиги сессиязы 1974 чылдың июнь 19-та 14 шак 30 минута СЭКП хооркомунуң хурдалаар залында болур. Сессияның хүн айтыры:

1. Хоорайның дээди өөредилге черлериниң студенттериниң болгаш ортумак өөредилге черлериниң сургууларының кижизидилге ажылың болгаш чуртталга-амдыларың байдалы болгаш олар өжкүдөңүң хемчеглериниң дугайы.
2. Кадык камгала болгаш социал хайдырыла талазы-биле доктаамал — комиссияның ажылының дугайында өткөт.

Кызыл хоорай Сөвединиң ИУССМО.

БЕДИК ТҮННӨЛДӨР-БИЛЕ

«Тыва даг-дүгү тууду» эргелекчи коллектив ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң соңгуучулары хуну бүдүрүлгө талазы-биле бедик түңнөлдөргү уктаан. Кол керээ талазы-биле тууду-монтаж ажылыңың беш айлар планың туудуруңа 125 хуу күтүскөн, планда ажыр 511 миң рубль илгигезин алган. Эргелекчи коллектив тууду-монтаж ажылыңың боттарың күжү-биле оналгаша немей 32 хуу күтүскөн. Күш-ажылың бүдүрүлгөү планнагыңыңың 6 хуу алган.

Объектиңерге ажылдарың бедик деңгээлде организаастаан, тууду бүдүрүлгезиңиз тек-

нологияны шын сагып турарың, бригадаларың социалык чарыштың чоңумчалыг тууду-монтаж чедикшиңиң болуруңа дуза чедирген. Динамык Калдар-болдуң комплексти бригадалык «Кызыл тууду» тууду организаастаан Семён Сауданың бригадалык-биле бо чылдың эгезинде күш-ажылың чарык кезээниң чарып алган. Бирги кварталдың түңнөлдөңүң өзүгүр К. Данырмыктың бригадалык тилгекчи болган. Бригада ам Ак-Довурактың спорт комплексиниң корпустарыңың бээрзин тууду турар. Ук коллектив беш айларның планың 105 хуу күтүскөн. (БИСТЕК КОРР).

КЫРГЫЛДАНЫ ОРГАНИЗАСТЫГ ЭРТТИРЕР

«Шының» болгаш радионуң каттышкан рейдизи) Малдан амыр чугула продукцияңың бээрээ — дүк кыргылдамы Тес-Хем, Эрзин районнара агелер берген. Тес-Хемчээр бо чылы 66.980 баш хойну кыргыңар. Нитиңиз-биле 164 тонна дүктү район күрүңе дужаар. Амгы байдал-биле алырга, 32,8 центнер дүктү кыргың алган.

Эрзин районун ажыла-ишчилери 69.951 баш улау хойну кыргың, күрүңе 145 тонна дүк дужаар планың. Бир хойданна 2,02 кг дүктү кыргың алмың планыңа айткың.

Ук бригада эртен чылы күрүңе 11 тонна дүк дужаар планың күтүскөн. Чылдагылаңыңа, малдың баш салымы (280 баш хой алың) хоранганда. Ол чорук бо чылы катангаас дээрин бригадир Серен Шивит бадмыктың турар.

Ол бригадалан ырак эвсте республикага суралгы хойжу, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң депутаты Иван Данырмыктың № 1 хойжу бригадалыңың малчылары бар. Ында кыргылда пунктуу багы эвст дериттиңгер. «Хачыларга артык кезектер тыпайлы тургаш эвээн сааладымыс. Амдызыңда 24 хачы олуңа 18 хачыны белеккен алдымыс. Кыргылчылар челишес. Ыччала-даа кожавыста Харал-Тей ферманыңда он шаа, суурдан база ол хире илгик кээр. Хойжулар боттары база кыргыңар. Дүк ытлаар, пресстөр кижилер белең. Илгичаң кыргылдамы 18 хүн иштиңде доозарың дугуруштүвүс деп, эш Данырмыктың тайлыбырлады.

Эрзин суурдан ырак эвсте Ленин атыг колхозтуң № 3 хойжу бригадалыңың кыргылда пунктуу бар. Кыргылда пунктууң дээр. Улук-даа, делгем-даа пүңк. Баштай ужурашкан кижиниң үчөгүн чүве. Кыргылда дугайың соңгуургадымыс Дунай Санчывич Балдары мында диди. «Хойну аралың кыргыларын ийи 5-те элелдөөс. Шупту 779 баш хой кыргылдымыс. Оң 886 кг дүк алдыңган. А бистид бригадалың кыргылда чогуур хою 3450 баш. Оң күрүңе 6 тонна дүктү дужаар планың. Бо пунктуда бир агрегат — 12 хачы бар. Хойну хой хачыны-биле кыргыларын база организаастаан. Дүктү колхоз товунче бадмың, мында пресстөр, кластлар турар.

Тодарадыкчы дөрткү чылда Ленин атыг колхоз чугула кампания — хой кыргылдамын эвээн белеккентең. Колхоз дарганы Бопуу Сендывич Сайыңын чугаазы-биле алырга, ажал-агыл 2800 ажыг хойну кыргың. Бир хойданна

1,3 кг дүктү алган. Бирги нартык чылда 8 тоннаың орнуңа 15 тонна дүктү дужаары планда турар.

Ук ажыла-ишч эртен чылы хойну хой кыргылдамы эки организаастаан. Районуң дөрт колхозуңа чүгө ол колхоз дүк садар планы күтүскөн. А бо чылың 20 тонна дүктү күрүңе садырың, бир хойданна 1,8 кг дүктү кыргың алырың планнааң. Ыччаарга беш чыл планнаан 46 тонна дүк артыкан. Бир эвес ону чедикшиңиң күсүдериң дээр бөлзө, бо чылың 22 тоннадан эвэс эвес дүктү күрүңе садар ужуруг. Баштайгы санаашкылар өзүгүр алдырга, ону мынчаар күсүдериң бо-зурунуң аргазы бар.

Колхозтуң пункт бүрүзүңде ажылады организаастаан эки. Кыргылда пунктуларында социалык чарыштың негелдериң парлааш, асылал экан. Чарыштың тилгекчилеринге акы шаңналың тыпырың көргөн. Түңнөлдө каш хонгашла үндүрүр турар.

Бистид коргениң кыргылда пунктуңа эки чүве болза, хойну дүргө кыргыларын талазы-биле республика конурстарыңа каш улаа киргил, амаа чемпионнаа тургулаан өг-бүлө — 1) Дагылың биле Чырындай Лапшагериниң илгичаң болуру болуру. Олар чүгө кыргылчылар эвес, инструкторлар болуп, боттарыңың арга-дурулазыңың аныктырга даямың, оларын хойну дүргө кыргыларын

ның мергежилинге өөредип турарлар.

Ыччала-даа ол кыргылда пунктууңа четпес чүве база бар. Чамдык кижилер чооруу шилдиги эгелээр. Бир эвес нарны дүктүгү хойже чортуу шилдиги эгелээр. Бир эвес нарны дүктүгү хой муруну ку чылдарда бугу малдың 66 хууу турган болза, ам ол көргүзүгү чүгө 9 хуу болуп турар. А Тес-Хем районуңа эркен чымыл дүк чидирлиг, малдың хораар чоруу хой болган.

Моон алгаш көөрге, ийи районун кыргылда пунктууңа четпес ажалдыр ам-даа бердик. Ону дары чылдыр херек. Кыргылда пунктуларың чүс хуу белеккен албай чыткан, массалык кыргылда калача кирерин? Кыргылда айттарың кыдыра көөр болза, бо районнар күрүңе дүк садырыңың планың күтүскөн. Тес-Хем 17, а Эрзин 14 тонна дүктү күрүңе чедир бербөң. Ыччаарга Эрзин районуңа дүк дужаалады 1973 чылда оюң мурунда чылдан 5 хуу кызыртыган. Ону чүгө хойнуң уктазың эки.

Каттышкан рейд бригадалы: И. БАЛДИР — Тес-Хем районуң улаусу контрол комитетиниң даргазы; А. ДАЖЫ — «Чар орук» колхозуң хойжу; Э. СИИРИН — радионуң корр; Ш. ДОРЖУ — «Шының» корр.

